

Порозова І. Ю.,
аспірантка

Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова

ВІДМОВА ВІД ЗГОДИ НА МЕДИЧНУ ДОПОМОГУ ТА ВІДКЛИКАННЯ ЗГОДИ НА МЕДИЧНУ ДОПОМОГУ ЯК СПОСОБИ САМОЗАХИСТУ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ ПАЦІЄНТА

Анотація. Стаття присвячена визначенню особливостей здійснення права фізичної особи-пацієнта на відмову від згоди на медичну допомогу та відкликання згоди на медичну допомогу як способи самозахисту їх цивільних прав та інтересів.

Застосування таких способів самозахисту залежить від дотримання таких вимог: а) досягнення певного віку та дієздатності фізичної особи-пацієнта; б) повинна бути добровільною; в) є свідомою (усвідомленою); г) повинна бути інформованою. Встановлено, що заявити вимогу про відмову від згоди на проведення профілактичних щеплень чи відкликати надану таку згоду має право фізична особа, визнана судом обмежено дієздатною, якщо вона усвідомлює значення своїх дій та (або) керувати ними.

Зроблено висновок, що фізична особа має право відкликати згоду на медичну допомогу відповідно до таких правил: а) якщо законодавець встановлює наявність згоди декількох осіб на медичну допомогу, то зобов'язання з медичної допомоги припиняються за наявності відкликання наданої згоди на медичну допомогу всіх осіб, які її надали; б) якщо не всі особи, які дали згоду на медичну допомогу, відкликали свою згоду, то необхідно дотримуватися порядку дій, передбаченому законодавством для надання згоди на окремі види медичної допомоги; в) якщо заявили про відкликання згоди на медичну допомогу дитині (чи недієздатній особі) батьки чи інші законні представники, то рішення про прийняття такої відмови повинен ухвалити орган опіки та піклування; г) рішення органу опіки та піклування може бути оскаржено до суду особою, яка відкликала згоду на медичну допомогу дитині (чи недієздатній особі).

Обґрунтовано, що фізичні особи, хворі на наркоманію, не мають права відкликати свою згоду на медичну допомогу. Якщо фізична особа заявила про відмову від згоди на медичну допомогу чи відкликання згоди на медичну допомогу, медичні працівники повинні надати повну інформацію про стан здоров'я пацієнта, можливість їх ознайомлення з окремими медичними документами, навіть тоді, якщо інформація про хворобу пацієнта може погіршити стан його здоров'я або погіршити стан здоров'я фізичних осіб, зашкодити процесові лікування.

Ключові слова: пацієнт, медична допомога, самозахист, відкликання згоди, відмова від згоди, вік, дієздатність, добровільність, усвідомлення, інформованість.

Постановка проблеми. Ушкоджене здоров'я людини дуже важко піддається відновленню з природних причин. Тому одним з найважливіших завдань цивілістики є розробка таких способів захисту, за допомогою яких фізична особа може не

допустити завдання шкоди своєму здоров'ю, тобто попередити настання шкідливих наслідків, а також мати способи впливу на порушника з метою усунення такої загрози та її наслідків. Самозахист є найбільш ефективним видом цивільно-правового захисту, оскільки попередити завдання шкоди завжди легше ніж її усунути. Крім того об'єктом самозахисту є життя та здоров'я людини, що становлять особисті немайнові блага, які відновити до попереднього стану, як правило, не можливо.

Конституція України гарантує кожному «право будь-якими не забороненими законом засобами захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань» (ч. 5 ст. 55) [1]. Водночас закріплює таке правило: «Жодна людина без її вільної згоди не може бути піддана медичним, науковим чи іншим дослідям» (ч. 2 ст. 28) [1]. У ЦК України також встановлено, що медична допомога (медичне втручання) здійснюється лише за наявності згоди фізичної особи (ч. 3 ст. 284) [2]. Відповідно фізична особа має право відмовити у наданні згоди на медичну допомогу чи відкликати вже надану згоду на медичну допомогу, тим самим самостійно захистивши свої права та інтереси щодо життя та здоров'я від порушень. Зазначене право гарантується у Конвенції про захист прав і гідності людини щодо застосування біології та медицини, де у ч. 3 ст. 5 зазначено, що «відповідна особа у будь-який час може безперешкодно відкликати свою згоду» [3].

Відмова від згоди на медичну допомогу та відкликання згоди на медичну допомогу є способами самозахисту цивільних прав та інтересів пацієнта відказного характеру, оскільки вони володіють ознаками самозахисту. Водночас такі способи самозахисту мають низку особливостей, що зумовлено їх застосуванням у сфері охорони здоров'я, зокрема спеціальними вимогами надання окремих видів медичної допомоги.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основні проблеми виникнення та здійснення права фізичної особи на медичну допомогу були предметом дослідження А. А. Герц, С. Б. Булеци, А. Є. Дзюби, О. В. Дроздової, Н. В. Федорченко, О. В. Крилової, Г. А. Миронової, О. С. Мостовенко, І. Я. Сенюти, О. І. Смотрової, Р. О. Стефанчук, С. Г. Стеценко та інших вчених. Проте сьогодні існує низка теоретичних і практичних питань, пов'язаних із правовим регулюванням права фізичної особи-пацієнта на відмову від згоди на медичну допомогу та відкликання згоди на медичну допомогу як способи самозахисту їх цивільних прав та інтересів.

Мета статті полягає у визначенні особливостей здійснення права фізичної особи-пацієнта на відмову від згоди на медичну допомогу та відкликання згоди на медичну допомогу як спо-

соби самозахисту їх цивільних прав та інтересів.

Виклад основного матеріалу. Праву фізичної особи відмовитися від згоди на медичну допомогу кореспондує право на надання згоди на медичну допомогу. Крім того фізична особа, яка реалізувала своє право на надання згоди на медичну допомогу, має право реалізувати ще одне право, що впливає з першого, про відкликання наданої згоди на медичну допомогу. Такий тісний взаємозв'язок цих особистих немайнових прав фізичної особи зумовлює необхідність детальної характеристики права фізичної особи на надання згоди на медичну допомогу.

У законодавстві встановлено вимоги для надання згоди на медичну допомогу: 1) залежить від віку та дієздатності фізичної особи-пацієнта; 2) повинна бути добровільною; 3) є свідомою (усвідомленою); 3) повинна бути інформованою. Подібного змісту вимоги закріплено також для реалізації права на відмову у частинах 1 та 2 ст. 5 Конвенції про захист прав і гідності людини щодо застосування біології та медицини: «відмова повинна здійснюватися лише добровільно та свідомо, а особа повинна володіти інформацією про мету і характер втручання, а також про його наслідки та ризики» [3].

У ст. 284 ЦК України закріплено право фізичної особи, яка досягла чотирнадцяти років, дати згоду на надання медичної допомоги (медичне втручання) [2]. Згідно ч. 1 ст. 43 Основ законодавства України про охорону здоров'я (далі Основ) медичне втручання щодо пацієнта віком до 14 років (малолітнього пацієнта), а також пацієнта, визнаного в установленому законом порядку недієздатним, здійснюється за згодою їх законних представників [4]. Отже, за загальним правилом згода на медичну допомогу надається: 1) фізичною особою-пацієнтом, якщо вона досягла чотирнадцяти років; 2) законними представниками малолітнього пацієнта, а також визнаного в установленому законом порядку недієздатним. Відповідно особи, яка мають право дати згоду на медичну допомогу мають також право відмовитися від надання такої згоди.

У передбачених законом випадках згода на окремі види медичної допомоги фізичній особі-пацієнту та відмову від неї надається за умови дотримання спеціальних вимог, що залежать від його віку та дієздатності. Наприклад, для тестування осіб на ВІЛ (ч. 2, 3 ст. 6 Закону України «Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ»), проведення профілактичних щеплень (ст. 12 Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб»), застосування нових методів профілактики, діагностики, лікування та лікарські засоби (ч. 3 ст. 281 ЦК України, ст.ст. 44-45 Основ), застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині (ст.ст. 13-14 Закону України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині»), проведення діагностики та лікування гендерної дисфорії (Наказ Міністерства охорони здоров'я України 15.09.2016 № 972) та ін.

Внаслідок правового аналізу змісту вищезазначених нормативних актів нами було зроблено такі висновки про реалізацію особою права на відкликання згоди на медичну допомогу. По-перше, якщо законодавець встановлює наявність згоди декількох осіб на медичну допомогу, то зобов'язання з медичної допомоги припиняються за наявності відкликання наданої згоди на медичну допомогу всіх осіб, які її надали. По-друге, якщо не всі особи, які дали згоду на медичну допомогу, від-

кликали свою згоду, то необхідно дотримуватися порядку дій, передбаченому законодавством для надання згоди на окремі види медичної допомоги. По-третє, якщо відкликати згоду на медичну допомогу дитині (чи недієздатній особі) батьки чи інші законні представники, то рішення про прийняття такої відмови повинен ухвалити орган опіки та піклування. По-четверте, рішення органу опіки та піклування може бути оскаржено до суду особою, яка відкликала згоду на медичну допомогу дитині (чи недієздатній особі).

Вважаємо за доцільне зупинитися на визначенні особливостей здійснення надання згоди та відмови на окремі види медичної допомоги фізичній особі-пацієнту, де нами вбачаються окремі прогалини у правовому регулюванні таких відносин.

Особливі вимоги законодавець передбачив для проведення профілактичних щеплень фізичним особам віком від 15 до 18 років або визнаним судом обмежено дієздатними. Так, вони проводяться за згодою об'єктивно інформованих батьків або інших законних представників та за згодою цих осіб (ч. 6 ст. 12 Закону «Про захист населення від інфекційних хвороб») [5]. Тобто у цьому випадку вимагається подвійна згода: пацієнта та його законних представників. Вважаємо, що застосовувати таке правило до всіх осіб, визнаних судом обмежено дієздатними, є не правильним.

Відповідно до ст. 36 ЦК України фізична особа може бути обмежена судом у цивільній дієздатності з двох підстав: 1) «якщо вона страждає на психічний розлад, який істотно впливає на її здатність усвідомлювати значення своїх дій та (або) керувати ними» [2]; 2) «якщо вона зловживає спиртними напоями, наркотичними засобами, токсичними речовинами, азартними іграми тощо і тим ставить себе чи свою сім'ю, а також інших осіб, яких вона за законом зобов'язана утримувати, у скрутне матеріальне становище» [2]. Отже, на здатність усвідомлювати значення своїх дій та (або) керувати ними істотно може вплинути психічний розлад фізичної особи, а усвідомлення є обов'язковою вимогою для надання згоди на медичну допомогу. Крім того, правові наслідки обмеження цивільної дієздатності фізичної особи законодавець у ст. 37 пов'язує із її правочиноздатністю, позбавленням права на одержання заробітку, пенсії, стипендії, інших доходів. Однак, право на медичну допомогу є особистим немайновим правом, що забезпечує природне існування фізичної особи (ст. 284 глави 21 ЦК України). Як зазначає Є.О. Харитонов, «піклувальники не можуть брати участь у правочинах, що пов'язані з особою підопічного. Вони контролюють лише правочини, котрі мають майновий характер. При цьому закон забороняє піклувальнику давати згоду на здійснення підопічних дій, пов'язаних безоплатним відчуженням майна» [6, с. 50]. Отже, правові наслідки обмеження цивільної дієздатності не пов'язані зі здатністю фізичної особи реалізувати право на медичну допомогу щодо надання згоди чи відмови від профілактичних щеплень.

Вищезазначене дозволяє зробити висновок, що визнання судом фізичної особи обмежено дієздатною може бути підставою для залучення об'єктивно інформованих їх законних представників (піклувальника) для надання згоди чи відмови від профілактичних щеплень лише у разі, якщо така фізична особа страждає на психічний розлад, який істотно впливає на її здатність усвідомлювати значення своїх дій та (або) керувати ними. У всіх інших випадках для проведення профілактичних щеплень має значення надання згоди чи відмови від них визна-

ної судом обмежено дієздатної фізичної особи, тобто думка законних представників таких осіб не має значення.

Слід зауважити, що у цьому законі згадується про п'ятнадцятирічний вік особи пацієнта, який є критерієм відмежування обсягу цивільної дієздатності малолітнього від неповнолітнього. У такому підході вбачається прогалина цього закону, оскільки його зміст не приведено у відповідність до змісту ЦК України, де малолітньою є фізична особа, яка не досягла чотирнадцяти років (ст. 31) [2], а неповнолітньою – фізична особа у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років (ст. 32) [2]. Отже, для усунення розбіжностей у правовому регулюванні питання щодо віку неповнолітньої особи для реалізації нею права на надання згоди чи відмови від профілактичного щеплення необхідно у ч. 6 ст. 12 Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб» [5] слова «фізичним особам віком від 15 до 18 років» замінити словами «фізичним особам віком від 14 до 18 років».

Заслугує на увагу особливість здійснення лікування фізичних осіб, які зловживають наркотичними засобами або психотропними речовинами та відносно яких встановлено діагноз «наркоманія». Відповідно до Закону України «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними» такі особи мають право на добровільне лікування у наркологічному закладі (ст. 14) [7]. Тобто лікування осіб, хворих на наркоманію, насамперед, здійснюється за їх згодою. Відповідно до ст. 16 цього Закону до осіб, які визнані хворими на наркоманію, але ухиляються від добровільного лікування, застосовується примусове лікування [7]. Тобто для таких осіб лікування від наркоманії є обов'язком, а не правом вибору. З цього можна зробити висновок про те, що за наявності згоди на лікування особи, хворої на наркоманію, від такої згоди вона не може відмовитися. Це означає, що особи, хворі на наркоманію, не мають права відкликати свою згоду на медичну допомогу.

Наступними вимогами для надання згоди на медичну допомогу (та відмови від згоди, відкликання наданої згоди) є те, що вона повинна бути добровільною, свідомою та інформативною.

У Етичному кодексі лікаря України закріплено обов'язок лікаря одержати «добровільну згоду пацієнта на обстеження, лікування чи дослідження з його участю при особистій розмові з ним» [8]. При цьому наголошено, що «ця згода має бути усвідомленою, хворого необхідно обов'язково поінформувати про методи лікування, наслідки їхнього застосування, зокрема про можливі ускладнення, а також інші альтернативні методи лікування. Якщо пацієнт неспроможний усвідомлено висловити свою згоду, то її дає законний представник або постійний опікун пацієнта» (п. 3.5) [8].

Добровільність означає прийняття пацієнтом або його законним представником рішення щодо свого здоров'я, шляхом якого реалізується право на особисту недоторканість без будь-якого впливу інших зовнішніх факторів. Згода на медичне втручання повинна бути добровільною, тобто забороняється будь-який тиск на хворого чи його законного представника. Добровільність такої згоди гарантується можливістю відмовитися від згоди у будь-який час [9, с. 246-247.].

У юридичній літературі наголошується на необхідності усвідомленої згоди фізичної особи-пацієнта на надання медичної допомоги. На думку О.В. Крилової, усвідомленою є «згода, вільно висловлена особою, здатною зрозуміти інформацію, що

надається доступним способом про характер її фізичного та (або) психічного розладу, прогноз його можливого розвитку, мету, порядок та тривалість надання медичної допомоги, методи діагностики, лікування і профілактики та лікарські засоби, що можуть застосовуватися в процесі надання медичної допомоги, побічні ефекти та альтернативні методи лікування» [10, с. 7]. І.Я. Сенюта також порушує питання щодо права відмови від лікування тих пацієнтів, які на момент реалізації ними цього права не повною мірою усвідомлюють значення своїх дій та/або можуть керувати ними, хоча щодо них судом не було прийнято судового рішення про визнання їх недієздатними. Вчена звертається до рішення ЄСПЛ у справі «Арская проти України», де зазначено, що відмова від лікування може бути лише тоді, коли пацієнт приймає усвідомлене рішення [9, с. 298].

Отже, добровільність та усвідомлення фізичної особи пов'язана із наступною вимогою для згоди на надання медичної допомоги – наявність інформації, тобто інформованої згоди. Як зазначено у Конвенції про захист прав і гідності людини щодо застосування біології та медицини, що такій особі повинна бути заздалегідь надана «відповідна інформація про мету і характер втручання, а також про його наслідки та ризику» (ч. 2 ст. 5) [3].

У Європейській хартії прав пацієнтів в Україні закріплено право кожної особи на інформовану згоду, що означає право «отримувати повну інформацію, яка забезпечить їй можливість брати активну участь у прийнятті рішень щодо медичного втручання та/або участі у наукових дослідженнях» (ст. 4) [11]. При цьому таке право тісно пов'язане з правом на «отримання повного обсягу інформації стосовно стану здоров'я, медичної допомоги, в тому числі медичного втручання, можливостей і умов використання результатів медичної допомоги та усіх доступних сучасних технологій» (ст. 3) [11]. Відповідно «кожна особа має право вільного вибору методів профілактики, діагностики та реабілітації на основі адекватної інформації» (ст. 5) [11].

Інформована згода є відображенням права людини на медичну інформацію. Відповідно до ст. 3 Основ медичної інформацією є «інформація про стан здоров'я, діагнози та будь-які документи, що стосуються здоров'я та обмеження повсякденного функціонування/ життєдіяльності людини». У ч. 3 ст. 39 Основ більш деталізовано зміст медичної інформації, що включає: «інформацію про стан його здоров'я, мету проведення запропонованих досліджень і лікувальних заходів, прогноз можливого розвитку захворювання, у тому числі наявність ризику для життя і здоров'я» [4].

У ч. 1 ст. 285 ЦК України закріплено, що «повнолітня фізична особа має право на достовірну і повну інформацію про стан свого здоров'я, у тому числі на ознайомлення з відповідними медичними документами, що стосуються її здоров'я» [2]. Поняття достовірної інформації Р.О. Стефанчук розкриває як «інформацію, яка не викликає сумніву в її об'єктивності (результат медичних, діагностичних досліджень, консультативні висновки лікарів-фахівців, поставлений діагноз, прогноз захворювання, його тривалість та ін.» [6, с. 285]. До повноти інформації Р.О. Стефанчук відносить «повідомлення усіх відомих медичному працівнику даних про стан здоров'я, у тому числі важкості і перебігу хвороби, можливих її наслідках, можливих медичних втручаннях, включаючи відомості про потенційний ризик і ефективність кожного втручання, альтернативних методах лікування і діагностики, наслідках відмовлення від них та ін.» [6, с. 285].

Слід зазначити, що повнота інформації залежить від факту наявності відомостей про медичну допомогу, тобто обізнаності самого лікаря. Як зазначає Г.А. Миронова, інформація лікаря має бути істотною, тобто відомою лікарю та мати значення для прийняття рішення з точки зору пересічної людини зі здоровим глуздом [12, с. 135-137].

Отже, інформація, яка має бути надана пацієнту, повинна бути достовірною, повною та надана у доступній формі для усвідомлення фізичною-особою. При цьому медичні працівники мають право надати неповну інформацію про стан здоров'я пацієнта, обмежити можливість їх ознайомлення з окремими медичними документами, якщо інформація про хворобу пацієнта може погіршити стан його здоров'я або погіршити стан здоров'я фізичних осіб, зашкодити процесові лікування (ч. 3 ст. 39 Основ, ч. 3 ст. 285 ЦК України) [2; 4].

Вищезазначені висновки щодо розуміння інформованої згоди на медичну допомогу мають значення для розуміння інформованої відмови від згоди на медичну допомогу та інформованого відкликання згоди на медичну допомогу. При цьому медичні працівники повинні надати повну інформацію про стан здоров'я пацієнта, можливість їх ознайомлення з окремими медичними документами, навіть тоді, якщо інформація про хворобу пацієнта може погіршити стан його здоров'я або погіршити стан здоров'я фізичних осіб, зашкодити процесові лікування. Зазначена позиція зумовлена тим, що відмова від згоди на медичну допомогу чи відкликання згоди на медичну допомогу також можуть погіршити стан здоров'я фізичних осіб, зашкодити процесові лікування. Тому надання пацієнту повної інформації про стан його здоров'я може вплинути на його рішення щодо застосування заходів відказного характеру.

Для захисту цивільних прав та інтересів пацієнта може застосовуватися відмова від лікування, що є різновидом відкликання згоди на медичну допомогу. На думку С.Б. Булеци, відмова від лікування під час його проведення є «вимогою про припинення лікування, тобто можливістю повнолітньої дієздатної фізичної особи, яка усвідомлює значення своїх дій та може керувати ними, якій уже почали надавати медичну допомогу, відмовитися від продовження здійснення цієї допомоги» [13, с. 297]. Тобто вчена виникнення права на відмову від лікування правильно пов'язує із початком лікування.

Особливість реалізації відмови від лікування полягає у тому, що її заявити може фізична особа лише з того моменту, коли лікування розпочато. Крім того може мати місце повна чи часткова відмова від лікування. Якщо фізична особа реалізує право на повну відмову від лікування, то у цьому випадку відмова від лікування є різновидом відкликання згоди на медичну допомогу.

До часткової відмови від лікування можна віднести відмову від методу, що використовується в лікуванні, без відмови від лікування загалом. Щодо застосування цього засобу захисту Г.А. Миронова наголошує на тому, що це не означає відмову від лікування взагалі, тому лікар зобов'язаний запропонувати інші, прийнятні для пацієнта, методи [12, с. 139-140]. На думку вченої, «факт відмови пацієнта від призначених медичних процедур можна зафіксувати як частину документа про інформовану добровільну згоду на пропоноване лікування» [12, с. 139-140]. Отже, часткова відмова від лікування, зокрема відмова від методу, що використовується в лікуванні, є самостійним видом самозахисту цивільних прав та інтересів пацієнта.

Висновки. Здійснення права фізичної особи-пацієнта на відмову від згоди на медичну допомогу та відкликання згоди на медичну допомогу як способи самозахисту їх цивільних прав та інтересів наділені такими особливостями щодо їх застосування:

1) відмова від згоди на медичну допомогу та відкликання згоди на медичну допомогу є способами самозахисту цивільних прав та інтересів пацієнта відказного характеру;

2) вимоги для застосування таких способів самозахисту: а) залежить від віку та дієздатності фізичної особи-пацієнта; б) повинна бути добровільною; в) є свідомою (усвідомленою); г) повинна бути інформованою;

3) заявити вимогу про відмову від згоди на проведення профілактичних щеплень чи відкликати надану таку згоду має право фізична особа, визнана судом обмежено дієздатною, якщо вона усвідомлює значення своїх дій та (або) керувати ними;

4) фізична особа має право відкликати згоду на медичну допомогу відповідно до таких правил: а) якщо законодавець встановлює наявність згоди декількох осіб на медичну допомогу, то зобов'язання з медичної допомоги припиняються за наявності відкликання наданої згоди на медичну допомогу всіх осіб, які її надали; б) якщо не всі особи, які дали згоду на медичну допомогу, відкликали свою згоду, то необхідно дотримуватися порядку дій, передбаченому законодавством для надання згоди на окремі види медичної допомоги; в) якщо заявили про відкликання згоди на медичну допомогу дитині (чи недієздатній особі) батьки чи інші законні представники, то рішення про прийняття такої відмови повинен ухвалити орган опіки та піклування; г) рішення органу опіки та піклування може бути оскаржено до суду особою, яка відкликала згоду на медичну допомогу дитині (чи недієздатній особі);

5) фізичні особи, хворі на наркоманію, не мають права відкликати свою згоду на медичну допомогу;

6) якщо фізична особа заявила про відмову від згоди на медичну допомогу чи відкликання згоди на медичну допомогу, медичні працівники повинні надати повну інформацію про стан здоров'я пацієнта, можливість їх ознайомлення з окремими медичними документами, навіть тоді, якщо інформація про хворобу пацієнта може погіршити стан його здоров'я або погіршити стан здоров'я фізичних осіб, зашкодити процесові лікування;

7) різновидом відкликання згоди на медичну допомогу є повна відмова від лікування, яку пацієнт має право заявити з моменту, коли лікування розпочато;

8) часткова відмова від лікування, зокрема відмова від методу, що використовується в лікуванні, є самостійним видом самозахисту цивільних прав та інтересів пацієнта.

Література:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
3. Конвенція про захист прав і гідності людини щодо застосування біології та медицини: Конвенція про права людини та біомедицину: Міжнародний документ Ради Європи та Європейського Союзу від 04.04.1997. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_334#Text

4. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992. № 2801-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>
5. Про захист населення від інфекційних хвороб: Закон України від 06.04.2000. № 1645-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1645-14#Text>
6. Цивільний кодекс України : науково-практичний коментар / С. О. Харитонов [та ін.]; за ред. С. О. Харитонova. Х. : ТОВ «Одіссей», 2006. 1200 с.
7. Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними: Закон України від 15.02.1995. № 62/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/62/95-%D0%B2%D1%80#Text>
8. Етичний кодекс лікаря України: прийнято та підписано Всеукраїнським з'їздом лікарських організацій та X З'їздом Всеукраїнського лікарського товариства (ВУЛТ) в м. Євпаторії 27.09.2009. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001748-09#Text>
9. Крилова О.В. Цивільно-правове регулювання відносин по наданню медичної допомоги: автореф. дис. ... канд. юр. наук : 12.00.03. Одеса, 2006. 20 с.
10. Сенюта І.Я. Цивільно-правове регулювання відносин у сфері надання медичної допомоги: питання теорії і практики : монографія. Львів : Видавництво ЛОБФ «Медицина і право», 2018. 640 с.
11. Європейська Хартія Прав Пацієнтів в Україні. URL: <https://phc.org.ua/sites/default/files/uploads/files/hartia.pdf>
12. Миронова Г. А. Приватноправове регулювання особистих немайнових відносин у сфері надання медичної допомоги : Монографія. Відп. ред. академік НАПрН України О. Д. Крупчан. Київ, 2015. 309 с
13. Булеца С.Б. Цивільно-правові відносини у галузі медичної діяльності: проблеми теорії та практики: монографія. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2015. 600 с.

Porozova I. Refusal of consent to medical care and revocation of consent to medical care as ways of self-protection of the civil rights and interests of the patient

Summary. The article is devoted to defining the features of exercising the right of a natural person-patient to refuse

consent to medical care and to withdraw consent to medical care as ways of self-protection of their civil rights and interests.

The use of such methods of self-defense depends on compliance with the following requirements: a) reaching a certain age and legal capacity of the physical person-patient; b) must be voluntary; c) is conscious (aware); d) must be informed. It has been established that a natural person recognized by the court as having limited legal capacity has the right to request the refusal of consent to carry out preventive vaccinations or to withdraw such consent, if he is aware of the importance of his actions and (or) manages them.

It was concluded that a natural person has the right to withdraw consent for medical care in accordance with the following rules: a) if the legislator establishes the presence of the consent of several persons for medical care, then obligations for medical care are terminated if the given consent for medical care is revoked by all persons, who provided it; b) if not all persons who gave their consent for medical care have withdrawn their consent, then it is necessary to follow the procedure provided by the law for giving consent for certain types of medical care; c) if parents or other legal representatives have declared the withdrawal of consent to medical assistance for a child (or an incapacitated person), then the decision to accept such a refusal must be made by the guardianship body; d) the decision of the guardianship and guardianship body may be appealed to the court by the person who withdrew consent for medical assistance to the child (or disabled person).

It is substantiated that natural persons suffering from drug addiction do not have the right to withdraw their consent to medical assistance. If an individual has declared refusal of consent to medical care or withdrawal of consent to medical care, medical workers must provide full information about the patient's health condition, the possibility of perusing individual medical documents, even if information about the patient's illness may worsen the condition his health or worsen the health of individuals, harm the process of treatment.

Key words: patient, medical care, self-defense, withdrawal of consent, refusal of consent, age, legal capacity, voluntariness, awareness, awareness.